

Asia: VN/15371/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta sekä kannanotto rakentamislain lisäyksiin kesken rakentamislain eduskuntakäsittelyä.

Itä-Lapin kuntayhtymä paheksuu voimakkaasti ympäristöministeriön toimintaa, koska keskeisesti kunnan perustavanlaatuisesti toimivaltaa muuttavista lakiluonnoksista ei pyydetä lausuntoja suoraan kunnilta. Tätä toimintatapaa ei voi pitää hyvän hallintotavan mukaisena.

Itä-Lapin kuntayhtymä muistuttaa lainvalmistelijaa kuntien itsehallinnon kunnioittamista ja näkee ongelmallisena, että Lupa- ja valvontavirasto voisi tosiasiallisesti ohjata kunnan alueidenkäyttöä ohi kunnan tahtotilan. Itä-Lapin kuntayhtymän mukaan alueiden kartoitus ja määrittäminen tulisi tapahtua kuntalähtöisesti. Kuntien päätösvalta kaavoituksessa on keskeinen kunnan elinvoiman ja kestävän kehittämisen työväline, ja sellaisena sen tulee säilyä.

1. Nopean kehittämisen alueet ja kunnan kaavoitusvalta

Itä-Lapin kuntayhtymä katsoo, että kunnan kaavoitusoikeus tulee turvata täysin. RED3-direktiivin 15 c (1) artiklan sanamuodon mukaan toimivaltaiset viranomaiset hyväksyvät suunnitelmat. Kunnan harkintavalta alueiden kaavoituksessa ei saa olla riippuvainen valtion viranomaisen päätöksistä, eikä alueen nimeämispäätöksellä saa olla kunnan kaavoitusvaltaa poistavaa vaikutusta. Kunnalla on yksinomainen oikeus päättää, mitä ja mihin tarkoitukseen alueita kaavoitetaan. Kaavoituksesta päättäminen on kunnallisen itsehallinnon perustavanlaatuisia oikeuksia. Lakiin on kirjattu epäselvästi

ja tulkinnanvaraisesti kaavoitusta koskevat muutokset ja sen vuoksi lakia tulee selkeyttää siten, että kunnan yksinomainen oikeus kaavoitukseen säilyy.

2. Kunnan suostumus alueiden nimeämiselle

Itä-Lapin kuntayhtymä korostaa, että alueiden nimeäminen nopean kehittämisen alueiksi ei voi tapahtua ilman kunnan suostumusta. Ei ole riittävää, että kunnan vaikutusmahdollisuudet perustuisivat SOVA-lain mukaiseen menettelyyn ja lakiluonnoksen 14 b §:ssä ehdotettuun mahdollisuuteen "ilmaista mielipiteensä". Itä-Lapin kuntayhtymä pitää ensiarvoisen tärkeänä, että kuntalähtöinen prosessi on keskeinen, ja alueiden nimeäminen tulee käynnistää kunnallisten ehdotusten perusteella. Alueiden käytön nimeämisvaltaa ei pidä luovuttaa kunnan ulkopuolisille viranomaisille. Kunnille tulee jäädä nopean kehittämisen alueiden nimeämistä koskevan päätöksen antamisen sekä kohdassa 1. mainituiden kaavoitusta koskevien muutosten jälkeenkin oikeus omassa päätöksenteossaan osoittaa kyseistä uusiutuvan energian muotoa kyseiselle alueelle ja vain kunnan omalla päätöksellä joko edellyttää alueen kaavoitusta tai olla sitä edellyttämättä.

Alueiden nimeämistä koskevan päätöksen valmistelu pitää siis aloittaa pyytämällä kuntia ehdottamaan omalta alueeltaan alueita nimettäväksi nopean kehittämisen alueiksi. Tämä mahdollistaisi kuntien alueidenkäytön suunnittelun tilanteen ja tavoitteiden huomioimisen alueiden nimeämistä koskevassa päätöksenteossa. Se myös parantaisi päätöksenteon laatua, koska kunnilla on kokonaisuutena parhain tieto alueidensa olosuhteista ja kehittämisen

mahdollisuuksista. Laissa tulisi säätää, että kunnan vastustaessa jonkin sen alueella sijaitsevan alueen nimeämistä nopean kehittämisen alueeksi tällaista aluetta ei voitaisi nimetä vastoin kunnan kantaa. Tällöin vältettäisiin sellaisten päätösten tekeminen, joiden pohjalta kaavoitus ei kuitenkaan etenisi. Näin ei myöskään tarpeettomasti vaikeutettaisi alueiden kehittämistä muihin mahdollisiin käyttötarkoituksiin.

3. Ympäristövaikutusten arviointi (YVA)

Itä-Lapin kuntayhtymä pitää tärkeänä, että ympäristövaikutusten arviointi toteutetaan kaikilla alueilla kaavoituksen yhteydessä. Alueidenkäyttölain ja rakentamislain mukaiset menettelyt tulee toteuttaa perusteellisesti, tieteelliseen tutkimustietoon, osallistamisiin ja kuulemisiin tukeutuen asianmukaisesti, jotta mahdolliset haittavaikutukset voidaan arvioida. Lakiesitystä tulee muuttaa siten, että kunta voi muiden viranomaisten suosituksesta päättää ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttamisesta tai toteuttamatta jättämisestä.

4. Määräaikojen seuranta ja viranomaisvastuu

Katsomme, että määräaikojen seurannan osalta yhteyspisteviranomaisen roolia tulee selkeyttää, mutta emme hyväksy ylimääräistä hallinnollista taakkaa kuntien viranomaisille. Uuden määräajan asettaminen hakemuksen täydellisyyden toteutamiselle on hyväksyttävä, mutta tämä ei saa aiheuttaa kohtuuttomia vaatimuksia kunnallisten viranomaisten toimintaan.

5. Uusiutuvan energian tuotantolaitoksen määritelmä

Itä-Lapin kuntayhtymä esittää, että uusiutuvan energian tuotantolaitoksen määritelmä tulisi säilyttää nykyisellään. Biokaasun tuotanto ja muut energiantuotantoon liittyvät rakenteet tulee huomioida laajemmin, sillä uusiutuvan energian teknologian kehitys edellyttää joustavampia määritelmiä. Kunnan alueelle mahdollisesti rakennettavan tai rakennettavien energiantuotantolaitosten osalta kunnalla tulee olla yksinomainen oikeus sekä kaavoituksen että alueiden nopean kehittämisen alueiksi nimeämisen osalta yksiselitteinen päätösvalta.

6. Rakentamislain muutosesitykset

Itä-Lapin kuntayhtymä pitää erityisen huolestuttavana ja moitittavana valmistelutyön arviointivirheenä sitä, että ympäristöministeriön ehdottama RED3-direktiiviin perustuvaan lakihankkeeseen liittyen, ministeriö on lisännyt eduskunnassa käsiteltävänä olevan rakentamislakiin jälkikäteen säädöksen, joka yhdessä RED3-lakihankkeen kanssa murtaa kuntien kaavoitusmonopolin.

Muutos tarkoittaisi sitä, että tuotantolaitokset voidaan toteuttaa ilman kunnallista kaavoitusta, pelkästään rakennus- ja sijoittamisluvalla. Kyse ei ole vain kaavoitusoikeuksien menettämisestä, vaan alueen asukkaiden sekä paikallisen itsehallinnon ja päätöksenteon merkittävästä heikentämisestä ja sivuuttamisesta.

Itä-Lapin kuntayhtymä toteaa vakavasti kantanaan, että kuntien itsehallinnon turvaaminen ja osallisuus kaikissa suunnittelu- ja päätöksentekoprosesseissa on ratkaisevan tärkeää. Kuntien rooli ja kannanotot tulee huomioida lakihankkeiden, muun sääntelyn sekä käytännön toimeenpanon kaikilla säädöstasoilla. Läntisen demokratiakäsitykseen kuuluu, että lakihankkeissa aidosti kuullaan ja otetaan huomioon alueen ihmisiä edustavia kuntia ja muita sidosryhmiä eikä loukata kunnan itsehallinnon keskeisiä perusoikeuksia.

Aatsinki Sonja
Itä-Lapin kuntayhtymä